

نقد

اثر هنری و مسئله اصالت

● **جاوید رمضانی**

● بالا رفتن تعداد آثار هنری جعلی در بازار هنر

ایران امری طبیعی است. این عارضه با ورود حراج‌های بین‌المللی در دوبی و شکل‌گیری حراج تهران و رونق اقتصاد هنر پدیدار شد اما در هفته‌های گذشته حراج تهران به‌عنوان مهم‌ترین ارگان جلوبرنده اقتصاد هنرهای تجسمی، در بیابنهای از تایید اصالت آثار به‌طور نسبی انصراف داد، در پی واکنش فضاهای خبری و شبکه‌های اجتماعی و اهالی فن با ارسال بیابنه اصلاحی به تصحیح آن پرداخت. اگرچه بیابنه نخست هم در پی درگیری‌های متعددی بود که در این موضوع رخ داده بود.

چالش‌های به وجود آمده چنین پرسشی را مطرح می‌سازد که متولیان هنری چگونه باید از اصالت آثار هنری و حقوق هنرمندان صیانت کنند؟ چرا هنوز سیستمی ایجاد نشده که آثار هنری به محض خلق و پیش از واگذاری، شناسنامه‌ای هنری داشته و مهر اصیل‌بودن بر پ‌یای آن باشد؟ برای جلوگیری از چنین کلاهبرداری‌هایی که بازی با حیثیت هنر ایرانی در سطح کشور و جهان است، آیا ضروری به نظر نمی‌رسد که ساختاری را به شکل جدی به وجود آورد تا از اعتبار آثار هنری ایرانی با تایید نسخه‌های اصیل حفاظت کرد. حل ریشه‌ای این مسئله به چگونگی ایجاد نگرشی عمومی در درک مراحل و انواع شیوه‌های اصالت‌سنجی اثر هنری برمی‌گردد.

چرا اصالت‌سنجی آثار معاصر در سطح علمی استفاده نمی‌شود؟

بدیهی است چون هیچ موزه جدیدی برای هنر معاصر در سطح کیفی بین‌المللی تأسیس نشده و موزه هنرهای معاصر تهران نیز گسترش علمی و پژوهشی در راستای مرمت و اصالت‌سنجی آثار معاصر نداشته است. قابل ذکر است که ایکوم ایران در سال گذشته به‌تازگی کمیته حفاظت و مرمت آثار هنری معاصر را تشکیل داده، در صورتی‌که در بخش خصوصی مجموعه‌هایی با بیش از ۱۵ سال سابقه کار در این حوزه مشغول به فعالیت هستند. البته نمی‌توان میراث فرهنگی یا ایکوم ایران را مسئول این کمبود دانست؛ چراکه ایران کشوری باستانی و دارای حجم وسیعی از آثار قدیمی و موزه‌ها و میادین متعددی است که حفاظت از این میراث خود نیازمند بودجه و متخصصان و امکاناتی است که هنوز به قدر کفایت و ایدئال نرسیده است.

وزارت ارشاد اسلامی و تشکل‌های خصوصی محوری مانند حراج‌ها و موزه‌ها و مجموعه‌های بزرگ باید فرهنگ پژوهش و مطالعه در این رشته را حمایت کرده و برای این امور هزینه کنند، تا جریان اقتصادی هنر از یک خطر جدی عبور کرده و آینده خود را تضمین کند.

با توجه به بحران‌های اقتصادی، امروزه اقتصاد هنر جایگاه مهمی را داراست و به‌عنوان پیش‌رانه بسیاری از صنایع و حوزه‌های سودآور مانند توریسم عمل می‌کند.

تضعیف نهاد‌های خصوصی مانند حراج تهران و دیگر ارگان‌هایی که اقتصاد هنرهای تجسمی را سامان می‌دهند، باعث افزوده‌شدن خیل بی‌کاران و تحصیل‌کرده‌های رشته‌های هنری و هنرمندان خواهد شد.

نکته مهم‌تر اینکه اصالت آثار هنری از مفاهیم مهم بین‌المللی است که اقتصاد هنر را در رأس بسیاری از امور فرهنگی قرار داده است. با توجه به تاریخ چندهزارساله فرهنگ و تمدن در ایران اسلامی، هنر از جمله ثروت‌های فرهنگی و در حال گسترش در بازارهای بزرگ منطقه‌ای است، بااین‌حال این اعتبار فرهنگی به دلیل بی‌توجهی به مراجع علمی و پژوهشی برای تعیین اصالت آثار هنری و همچنین فقدان تکنولوژی نوین تشخیص اصالت در موزه‌های ایران در خطر است.

از مشکلات امروز جامعه هنری تشخیص مرزهای امر تقلیدی و از آن خودسازی و گرفتن ایده و کپی‌کردن آثار هنری است. بسیاری از نبردهای هنرمندان و منتقدان در اثبات مرزهای تقلید یا کپی‌کردن و تشخیص آن در بازتاب آینه اجتماع باعث سوت‌فحام و تنزل جایگاه هنرهای تجسمی و برخی هنرمندان می‌شود.

کمبود قوانین حفظ مالکیت معنوی و توجه به نیاز قوانین جدید برای حمایت هنرمندان خود امری است که در برخی موارد می‌تواند به مشکلات بسیاری دامن بزند. در برخی موارد دیده‌شده که حتی هنرمندان به دلیل عدم انتفاع از خرید و فروش‌های بازار ثانویه تمایلی به تایید آثارشان ندارند. در کشورهای اروپایی با ایجاد قانون حق تعقیب به معنای پرداخت درصد کمی از هر خرید و فروش آثار هنرمندان در بازار ثانویه، ایجاد درآمدی برای این هنرمندان کرده‌اند که به ثبت آثار ارزشمند منجر می‌شود. امید است که دست‌اندرکاران با در نظر گرفتن این موارد در پی تسهیل روند بازار هنر و رونق‌گرفتن این حوزه باشند.

هنر

گفت‌وگو با علی نصیر به بهانه ۲ نمایشگاه اخیر این هنرمند

تشویش در پس رنگ‌ها

رضا امیرزاده

علی نصیر (متولد ۱۳۳۰) نقاش ایرانی مقیم آلمان

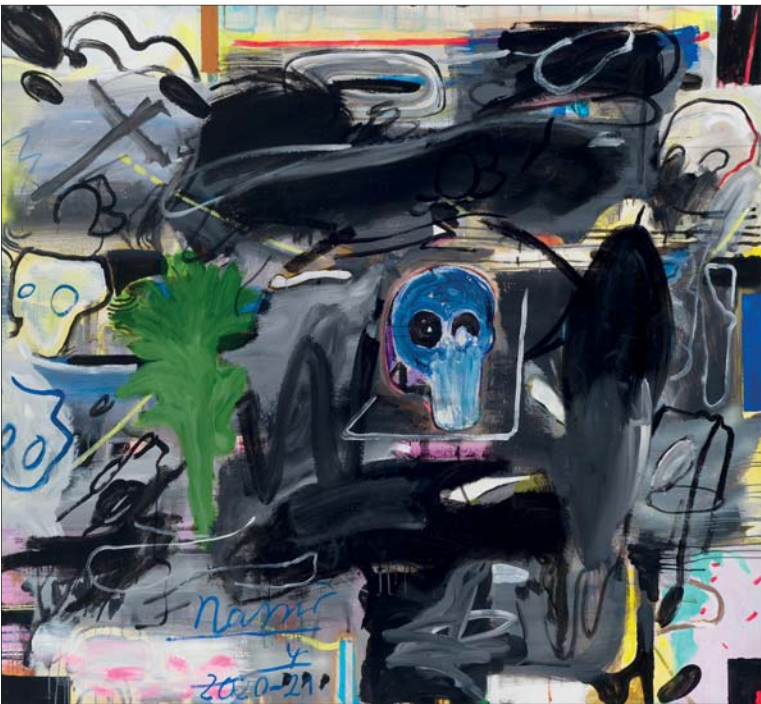
علی نصیر (متولد ۱۳۳۰) نقاش ایرانی مقیم آلمان است که آذرماه امسال شاهد برگزاری نمایشگاهی از آثار اخیرش در گالری «ا» و تعدادی از آثار قدیمی‌تر او به‌طور هم‌زمان در گالری ۰۰۹۲۱۱ بودیم. نقاشی‌های این هنرمند که نزدیک به پنج دهه از مهاجرتش به آلمان می‌گذرد و سابقه تحصیل و تدریس در دانشگاه هنر برلین را در کارنامه خود دارد، ترکیبی از هنر آبستره و فیگوراتیو است. رنگ‌بندی و ترکیب‌بندی‌های متفاوت از ویژگی‌های برجسته آثار او بوده که معمولاً در پی تصویر نگاهی هستی‌شناسانه به انسان و اشیاست.

شاید این یک بحث فریزی یا ذهنی و روانی باشد، به این صورت که یک نقاش روحیه و روان آرام‌تری دارد و این در اثرش تأثیر بگذارد و نقاش دیگری روحیه پرنرژی‌تری داشته باشد و این انرژی در کارهایش نمود پیدا کند. نمی‌توانم آدرس دقیقی بدهم که انرژی نقاشی‌هایی از کجا می‌آید، کار را خیلی دوست دارم و با تمام وجود و با شور و هیجان به نقاشی می‌پردازم. از طرفی نگارگری ایرانی و تنوع و جسارتش ازجمله در رنگ‌پردازی که در آن به کار رفته، همیشه برابم شگفت‌انگیز و الهام‌بخش بوده است. نه اینکه بخواهم آن را تکرار کنم، بلکه جرتی است که در کار به من می‌دهد و سعی می‌کنم آن رنگ‌بندی را منطبق با استیک معاصر احیا کنم. به علاوه تاریخ هنر و هنرمندان رشته‌های گوناگون هم همیشه الهام‌بخش بوده‌اند.

کا این انرژی از شور زندگی می‌آید یا اضطراب انسان مدرن؟
نمی‌توانم مرزبندی کنم و بگویم این هست و آن نیست. در کارهای نمایشگاه اخیر من هم اگر دقت کنید ضمن اینکه رنگ‌ها شاداب و متنوع هستند اما در خود یک آشوب و ریزش و چندپارگی هم دارند. در نقاشی‌های من تضادهای زندگی کنار هم‌اند، پشت این ظاهر زیبا، دنیایی که من به آن فکر کرده‌ام و همه مسائل پیرامون و گردش‌های ذهنی‌ام از ترس و تردید تا شور و هیجان زندگی، از زشتی و مرگ تا زیبایی پوست و… در آن انعکاس پیدا می‌کند.

کا اخیراً یکی از مسائلی که به‌طور گسترده دنیای ما را تحت تأثیر قرار داد، ویروس کرونا بود، آیا این موضوع در کارهای شما تأثیر داشته است؟
بله. کارهای نمایشگاه اخیرم را می‌توان به دو بخش تقسیم کرد. در بخشی از این آثار همچنان دوست داشتم «زیبایی» را نشان دهم و برای این کار به فرم‌هایی رجوع کردم که «زیباتر» هستند. بخش

دیگر از کارهای قدیمی‌تر معمولاً به نقاشی پیکرنگارانه تمایل داشتید و همیشه فیگورهایی در آثارتان دیده می‌شد، در آثار جدید کم‌کم مطرح می‌شوند.

دیگری از کارها مربوط به دوران بعد از کروناست که البته به‌طور مستقیم به آن نپرداخته‌ام اما در آنها علاوه بر زیبایی، تکه‌هایی از بدن انسان (برای مثال جمجمه) را کار کرده‌ام و از این طریق کدهایی در اثر قرار دادم که توجه مخاطب را به این موضوع جلب کند. به هر حال آمدن کرونا با خود یک فضای پرتشویش داشت که من هم درگیر آن شدم و این در کارهای من انعکاس پیدا کرد. همچنین در کارهای آخرم نقاشی‌هایی وجود دارد که در آنها از دوره رنسانس و اسطوره‌ها و وقایع تاریخی تأثیر گرفته‌ام و در این آثار هم مسئله مرگ کمی بارزتر نمود پیدا کرده است.

وقت گذاشته‌اید، یعنی بین فرم و محتوا تفکیک قائل می‌شوید؟
نه؛ این دو را از هم جدا نمی‌بینم اما نقاشی‌های من لایه‌های مختلفی دارند. شاید شما در لایه اول آن زیبایی و رنگ‌بندی به نظرتان بیاید، اما اگر بیشتر دقت کنید به لایه‌های دیگری می‌رسید که همان تشویش‌ها، نگرانی‌ها و مسائلی را که گفتم در بر می‌گیرد. این لایه‌ها در بعضی کارها پررنگ‌تر و در بعضی کمرنگ‌تر است. آن «زیبایی» هم که گفتم به هر حال یکی از مسائل و نیازهای انسانی و بخش فلسفی و درک استتیکي من است که در دوره‌ای بیشتر به آن پرداخته‌ام.

کا بقدردان شما مهم است که مخاطب موفق به درک لایه‌های دیگر کار شما شود؟

مخاطب خیلی محترم و مهم است و من به مخاطب نیاز دارم، چون در نهایت کار من باید روی دیوار مخاطب برود، اما مخاطب برای من کمی عام هم هست و موقع کارکردن مخاطب پشت در آتلیه می‌ماند. در ضمن اولین مخاطب اثر من، خود من هستم و بعد از آنکه اثر روی دیوار قرار می‌گیرد دوست دارم دیدگاه مخاطب را بدانم. برگردم به سؤال شما، مايلم مخاطبم کنجکاو باشد و فراتر از رنگ‌بندی و توانایی‌های تکنیکی که لایه‌های پنهان‌تر کار هم ببیندش. در آنجا بسیاری از مسائل انسانی مطرح می‌شوند.

کا در کارهای قدیمی‌تر معمولاً به نقاشی پیکرنگارانه تمایل داشتید و همیشه فیگورهایی در آثارتان دیده می‌شد، در آثار جدید کم‌کم مطرح می‌شوند.

معمولاً اثری که در حال کشیدن آن هستم، مدل کار بعدی من خواهد بود. به این ترتیب که انکار هم بار یک دیوار را خراب کرده و با مصالح آن دیوار بعدی را می‌سازم. کار روی بوم را با یک طراحی دقیق از آنچه در ذهن دارم آغاز می‌کنم. حتی به کمپوزیسیون‌های کلاسیک، باروک و مینیاتوره‌ای نگارگری ایرانی که به آنها علاقه دارم رجوع می‌کنم. این نظر من وقتی طراحی یک کار بزرگ خوب انجام شود آن نقاشی خیلی در حین کار به مشکل برمی‌خورد. بعد از آن من دوباره به کارم هجوم می‌آورم و آنجاست که دیگر آزادانه‌تر رفتار می‌کنم. در این مرحله بداهه نقش پررنگ‌تری دارد. به این شکل که گاهی اوقات کار نهایی تفاوت زیادی با طرح اولیه پیدا می‌کند.

کا پیش از این‌ک گفته بودید آثارتان به صورت پیوسته است و یک محور آنها را به هم متصل می‌کنند، بین خشونت که مرکزیت کارهای قدیمی‌تر شماست و از خودبیگانگی که بعدتر به آن پرداختید چه ارتباطی وجود دارد؟

تغییر فرما در کارهای من به تدریج اتفاق افتاده است. مسئله خشونت و قربانی و حاکم و محکوم مربوط به اولین دوره کاری من است که از آن بیش از سه دهه گذشته است. بعد از آن موضوع کارهای من به مرور و در طی سال‌ها تغییر کرد. برای مثال، در یک دوره کوتاهی، هویت هم مسئله من شد. هویت نه به این معنای جغرافیایی و اینکه من دور از وطن هستم و این‌گونه کلیشه‌ها، به این معنا که من در کجای این فرهنگ ایرانی و اروپایی ایستاده‌ام. در دوران‌های بعدی مسائل انسانی مانند انسان تنها و منزوی، انسان در جمع، انسان در طبیعت و… برای من بیشتر برجسته شد. اینکه گفتم کارهای من پیوسته‌اند به این معناست که از نظر فرمال، مشخصات خود را دارند. مشخصاتی که در طی سال‌ها همچنان تداوم داشته و به آرامی دچار تغییر شده‌اند؛ شکل فیگورها، خطوط مضطرب صیقل‌نخورده، ترکیب‌بندی و پخش شدن کمپوزیسیون در صفحه که شبیه کمپوزیسیون فرش است و هیچ مرکزیتی در کار وجود ندارد ازجمله این مشخصات است. شما این ویژگی‌ها را در کارهای اخیر من هم می‌بینید.

یکشنبه ۲۶ دی ۱۴۰۰

گالری گری

آثار حبیب فرح‌آبادی در گالری اعتماد۱

انتزاع، از نیویورک تا تهران

● آثار جدید حبیب فرح‌آبادی، از روز جمعه، ۲۴ دی، در گالری اعتماد شماره یک در معرض تماشای عموم قرار گرفت. این نمایشگاه تا روز سه‌شنبه، پنجم بهمن، ادامه خواهد داشت. حبیب فرح‌آبادی بیشتر به واسطه آثار انتزاعی‌اش شناخته می‌شود؛ آثاری که تاکنون نه فقط در ایران بلکه در کشورهای مختلف به نمایش درآمده‌اند. آخرین نمایشگاه او در ایران در سال ۱۳۹۸ در همین گالری اعتماد برگزار شد و او مجدداً مجموعه جدیدش را در همین گالری به نمایش می‌گذارد. علاوه بر نقاشی، حبیب فرح‌آبادی کیوریتور چند نمایشگاه گروهی نیز بوده است؛ نمونه‌ای از این نمایشگاه‌ها، در تاستان اسمال در گالری اعتماد برپا شد. گالری اعتماد از زمان تأسیس تاکنون چندین سیاست و مکان مختلف را پشت سر گذاشته است و علاوه بر کار در تهران مدتی را نیز در دوبی فعال بود. این گالری هم‌اکنون در قالب گالری اعتماد شماره ۱ و ۲ فعالیت می‌کند. آثار جدید حبیب فرح‌آبادی، هنرمند انتزاعی، از روز جمعه، ۲۴ دی، در گالری اعتماد افتتاح شده است. آثار این هنرمند تا روز سه‌شنبه، پنجم بهمن، در این گالری ادامه خواهد داشت. علاقه‌مندان می‌توانند هم‌روزه، به‌جز روزهای دوشنبه، از ساعت ۱۲:۰۰ تا ۲۰:۰۰ به نشانی: میدان هفتم‌تیر، مفتح جنوبی، بن‌بست شیرودی، شماره ۲ مراجعه کنند.

نمایشگاه مینا نوری در گالری امکان ۴۰ سال بعد

● مینا نوری از روز پنجشنبه، ۲۳ دی، آثارش را در گالری امکان به نمایش گذاشته است. این نمایشگاه با عنوان «آنها هم بودند» کا جمعه،

۱۵ بهمن، ادامه خواهد داشت. در نوشته نمایشگاه آمده: «فروردین ۱۳۵۷ مینا نوری چهارمین نمایشگاه انفرادی خود را در گالری دو هنرمند ایران و آمریگا برگزار کرد که شامل ۱۷ تابلوی رنگ‌روغن روی بوم بود. دو اثر از این مجموعه هم‌اکنون در کلکسیون موزه هنرهای معاصر تهران نگهداری می‌شود. هشت اثر باقی‌مانده از آن نمایشگاه پس از چندین دهه دوباره در گالری امکان به نمایش درآمده‌اند. در آثار این انسان‌هایی مواجهیم که از بطن جامعه آن روزها برمی‌خیزند و کوبی همگی زیر فشار نیروهای نابدینی دفرمه شده‌اند. نقاش با انتخاب‌های آگاهانه و عامدانه خود، سادگی، واماندگی و طردشدگی این انسان‌ها را هرچه بیشتر به نمایش می‌گذارد؛ انتخاب‌هایی مانند قرار دادن فیگورهای روی پس‌زمینه‌ای نسبتاً یکدست آنها را جدا از متن و تحمیل‌شده نشان می‌دهد. استفاده از فرم‌ها و سطوح تخت و شیوه رنگ‌گذاری. مینا نوری با دقت و حساسیتی مثال‌زدنی به گونه‌ای آنها را به روی بوم نقاشی‌اش آورده که هریک دریچه‌ای به جهانی بکه و منحصربه‌فرد را به رویمان می‌گشایند و زندگی متفاوتشان را روایت می‌کنند.» این مجموعه از آثار قدیمی مینا نوری از روز پنجشنبه، ۲۳ دی، در گالری امکان در معرض تماشا گرفته و تا روز جمعه، ۱۵ بهمن ۱۴۰۰ ادامه خواهد داشت. علاقه‌مندان می‌توانند در روزهای فرد و جمعه‌ها از ساعت ۱۶:۰۰ تا ۲۰:۰۰ به نشانی: خیابان مطهری، خیابان فجر (جم)، خیابان غفاری، شماره ۵۱، طبقه اول مراجعه کنند.

نمایشگاه آثار پگاه رجامند در گالری اُطبقه ۲ ماشین‌ها بر خاک

● گالری اُ، طبقه ۲، از روز جمعه، ۲۴ دی، میزبان مجموعه جدید آثار پگاه رجامند، هنرمند نقاش است. آثار این هنرمند با عنوان «چشن سکون»، تا روز سه‌شنبه، پنج بهمن در معرض

تماشای عموم خواهد بود. نمایشگاه «چشن سکون»، سومین نمایشگاه انفرادی پگاه رجامند است. دو نمایشگاه پیشین این هنرمند هم در گالری اُ برگزار شده بود. این هنرمند در آثارش معمولاً سازه‌های بزرگ فلزی بر پس‌زمینه طبیعی تصویر می‌کند. از این‌س نظر می‌توان آثار او را در نسبت با مسائل محیط‌زیستی توصیف کرد. در آثار او معمولاً رنگ خاکستری غالب می‌شود که فضای نیرووتاری را به آثارش می‌دهد که می‌توان آن را به‌نوعی نگاه نسبت کنونی آثار رجامند را می‌تواند تداوم نگاه پیشین این نقاش وصف کرد و آن را دنباله‌ای بر جست‌وجوی او در رابطه میان ماشین و طبیعت خواند. نمایشگاه آثار جدید پگاه رجامند با عنوان «چشن سکون» از روز جمعه، ۲۴ دی ۱۴۰۰ در گالری اُ طبقه ۲ آغاز شده است. این نمایشگاه تا روز سه‌شنبه، پنجم بهمن ادامه خواهد داشت. علاقه‌مندان می‌توانند هم‌روزه از ساعت ۱۲:۰۰ تا ۲۰:۰۰ به نشانی: خیابان سنایی، خیابان شاهین (خوری)، شماره ۱۸، طبقه دوم مراجعه کنند.